

УДК 7.012:712.253

## ПОЛІСТИЛІЗМ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ

Осипчук М. В., Басанець О. П., Прокопівнюк Н. М.

Київський національний університет технологій та дизайну

**Мета** статті полягає в аналізі існуючих тенденцій сучасного графічного дизайну, певних особливостей його художньо-образної системи, що демонструє наявні риси полістилізму.

**Методика** дослідження базується на загальних принципах наукового пізнання, з використанням компаративного методу для аналізу праць сучасних українських дизайнерів; семіотичного, для визначення знакових особливостей їх стилістики; комплексно-історичного, для виявлення підґрунтя формування ознак полістилізму.

**Результати.** Виявлено і систематизовано риси візуального полістилізму, що характеризують сучасний вигляд графічного дизайну в контексті історико-культурного розвитку України.

**Наукова новизна** проведеного дослідження розкриває стильові прояви авторських підходів та методів в системі графічного дизайну, що полягають у синтетичному поєднанні різних виявів графічного мистецтва. Розкривається специфіка полістилізму, характерної ознаки українського сучасного графічного дизайну.

**Практична значимість.** Головні положення використовуються в процесі навчальних курсів, практичній проектній роботі та в методичних рекомендаціях. Розуміння системних стилістичних ознак в сфері графічного дизайну відкриває можливість для створення ефективної реалізації творчого задуму.

**Ключові слова:** графічний дизайн, полістилізм, течії, стилістичні тенденції, тренди, національне мистецтво

Розуміння тенденцій розвитку сучасного суспільства та нагальних потреб потенційних споживачів дизайн-продукції актуалізує вивчення особливостей стильових форм, що існують в сучасному дизайні. Сьогодні розкриває широкі можливості для творчого виявлення. Це пов'язано із загальними соціально-культурними установками та технічними можливостями в контексті процесу реалізації творчої ідеї. Формується певна платформа для синтезу дизайну та мистецтва, що полягає у комбінуванні різних мистецьких напрямів, авторських технік, поєднання прийомів та підходів. Тому, полістилізм як особлива форма, в основі якої лежить свідоме переплетення індивідуального стилю з елементами сторонніх стилів, викликає справжню наукову зацікавленість.

### **Постановка завдання**

Провести на прикладі праць сучасних дизайнерів аналіз художньо-стильових особливостей із визначенням формальних якостей графічних творів, виявити особливості розвитку дизайну в Україні останніх десятиліть.

*Результати досліджень*

В контексті піднятої теми варто зазначити, що полістилізм – це синтез візуальних категорій та духовний ідей. Дійсно, в українській літературі минулих років знаходимо взірці візуальної поезії: слова, фрази вибудовувалися автором у вигляді фігур-малюнків. На початку ХХ століття художники-авангардисти почали застосовувати синтез мистецтв, у одному творі поєднуючи різні методи та прийоми. Художники нонконформісти дають взірці використовуючи змішані матеріали у своїх картинах: від шрифтів до неонових підсвіток – об'єктів, текстів, предметів побуту тощо. З 1990-х використовуються візуальні цифрові зображення на комп'ютерному екрані. Сучасна мистецька ситуація в Україні від кінця ХХ століття й донині, що демонструють роботи українських постмодерністів, зокрема О. Ройтбурда, О. Тістола, В. Цаголова, А. Савадова, І. Псайфокса, І. Чічкана, В. Ралко, А. Звягінцевої, Л. Достлевої, характеризує саме риса поєднання різних стилістичних елементів у одній роботі. Як приклад, поєднання фотографії й живопису, інсталяція, використання цифрових технологій, відео та графіки тощо.

Підкреслимо, що полістилізм або синтез, поєднання прийомів різних видів мистецтв характеризує і ситуацію у літературі, музиці, театрі, кіно, сфері фотографії тощо. Нині актуальним методом наукового пізнання є компаративістика, що порівнюючи вивчає різні вияви сучасного мистецтва і те, як його різні форми взаємодіють одним з одним. Дослідники говорять про синкретизм (поєднання) стилів, про інтермедіальність (поєднання, взаємодію власне мистецтв) тощо. Так, у збірнику «Література на полі медій» (2018) низка статей присвячено різним аспектам інтермедіальності: різним видам відеопоезії, екранізації літератури, співвідношенню синтезу та диференціації мистецтв. В центрі досліджень – література на полі медій і, навпаки, медії на полі літератури [4]. Науковці-літературознавці детально розглядають і доводять актуальність полістилізму в сучасній літературі.

Так, музикознавиця О. Чигарьова розглядає явище полістилістики більш глибоко, як ознаку часу, і дає їй визначення в музичному творі як «композиційної техніки» «в основі якої лежить поєднання в одному творі двох і більше стильових моделей» [3, с. 11-17]. Розглядаючи особливості сучасного живопису, дослідниця Т. Боднарчук у статті «Національний прояв тенденцій постмодернізму в образотворчому мистецтві», що висвітлює проявлення полістилізму як «методу мислення» в українському мистецтві зазначає: «У середині 1980-х років в українському образотворчому мистецтві

впроваджується полістилізм. Одночасно він з'являється і у вітчизняній музиці. Саме полістилізм стає причиною, яка виводить українське мистецтво із доби «застою» і приєднується до світового художнього процесу. Полістилізм стає тим «містком», через який здійснюється входження українського мистецтва у творчий ритм. Цей метод мислення пов'язує інноваційне та традиційне. Представники полістилізму не відрікаються від художніх традицій, будуючи на них власну творчість, досягаючи високого рівня художності» [1]. О. Петрова досліджує полістилізм як закономірний стильовий ступінь українського постмодерного мистецтва, що тяжіє до метатекстуальності, гіпертекстуальності [5].

Зазначимо, що метою одного із видів графічного дизайну, що функціонує переважно у веб, інтернет вимірах, – є візуалізація інформації, що призначена для масового поширення за допомогою традиційно поліграфії, кіно, телебачення, а також створення графічних елементів для промислових виробів і предметів середовища залежно від об'єкта розробки, а нині для сайтів, мобільних додатків тощо. Дійсно, що цей вид мистецтва особливо відкритий до експерименту, оригінальних рішень, що їх і дозволяє забезпечити полістилізм.

Згідно поставленого завдання, розглянемо сучасні тенденції графічного дизайну. На сьогодні можна стверджувати, що графічний дизайн формується і поширюється не останньою чергою завдяки своєрідному «інтернаціональному стилю». Відбувається поєднання рис різних національних мистецтв. Окреслимо визначальні ознаки графічного дизайну:

- яскравість, не новий прийом, та нині він набуває гіпертрофованого вияву, характеризується використанням яскравих, неонових, «кислотних» кольорів або радикально протилежних в кольоровій гамі тощо;
- розбитий текст, цікавий візуальний типографічний прийом, що створює дизайнер з тексту абстрактні форми, виокремлюючи як частковий об'єкт твору букви або фрази. Ідея теж не нова, підхоплена в українському мистецтві передусім концептуалістами (Одеський концептуалізм в Україні від 1950-х та до сьогодні) для того, щоб об'єднати повідомлення та зміст в дизайн, та зберегти дизайн насамперед наочним, ніж читабельним;
- шрифт як ілюстрація, характеризується використанням цифрових форм та форм літерами, для елемента ілюстрації, де зображення вписане у літеру або обіграти

ним. Форма літери або цифри також може бути використана для того, щоб задати тему композиції;

- «глук», популярна тенденція у дизайні останні роки, це своєрідне «недосконале» зображення, уражене деконструкцією, із застосуванням якого зображення виглядає так, мов його руйнують певні цифрові перешкоди;
- деконструйований об'єкт, що характеризується використанням різких монохроматичних конструкцій, які містять і чорно-білу фотографію, так і яскраві кольори, рубані компоненти дизайну, зламані листові форми, дискретні просторові елементи в колажному вигляді. Їй властива відсутність гармонії, симетрії та систематичності. Скомпонований зовнішній вигляд відзначається непередбачуваністю та керованим хаосом.

Полістилізм закладено в мистецтві віддавна, а в сучасних світових мистецьких практиках ця тенденція набуває знакового прояву. Розглянуті вище риси графічного дизайну свідчать про використання об'єктів, традиційних для одного виду мистецтва в іншому (текст, шрифт як частина малярського твору), що є рисою стильового синкретизму. Тож відстежуючи в одній дизайнерській роботі стильові прояви різних мистецьких напрямів, течій, а чи авторських технік, або ж поєднання загалом прийомів різних видів мистецтв, можемо говорити про прояви полістилізму як найвиразнішої тенденції графічного дизайну в сучасному українському мистецтві.

Графічні роботи сучасних українських графічних дизайнерів Василя та Івана Костенків «The Kievianer» – з серії плакатів про серцебиття столиці України, виконаних у вже класичній для братів техніці колажу. Ці роботи поєднують фото ключових символів Києва й України, скановані зображення зі стародруків XVIII-XXI ст., елементи української автентики та акварелі тощо. Брати-близнюки, відомі багатьом завдяки оригінальним колажам, листівкам, плакатам. Риси їхнього стилю доволі індивідуальні та відрізняються динамічністю й експресивністю. Саме ці роботи поєднують скановані зображення зі старих печатних книг, а також елементи української акварелі. Також художники «оживили» тут камінь, мармур, фреску. Брати вдало поєднали ретро-оформлення і сучасні технології, минуле і сьогодення. Роботи хлопців привертають увагу й балансують на межі дизайну та мистецтва.

Ці ж автори у межах роботи Дизайн-студії «BRATY: Василь та Іван Костенки» при оформленні сервісного центру МВС у Запоріжжі у графічних елементах поєднали техніку малюнку, фотографії, кольорових контрастів: тут ритмічно розміщено малюнки-

обриси найвизначніших споруд міста, фотографії автомобілів, зображення іконок з інтернет-простору. Сама робота ілюструє риси поєднання різних стильових прийомів: мозаїчності, колажності, використання композиційної техніки вкраплення та «кольорового мазка». Сучасність урбаністичного пейзажу підкреслюється використанням (цитатна техніка) інтернет-мемів, іконок.

Український художник-дизайнер М. Білоус. Працює відкритими кольорами. Чорний колір як база є тільки повітрям, повністю виключеним із основної композиції. Здається, нібито герої його робіт яскраво освітлені вночі. За допомогою цієї суміші він створює чарівливу й чутливу атмосферу. Наносить фарби на полотно у власній манері, висловлюючи за допомогою колірної гармонії тонкі нюанси напружених емоцій між персонажами. Митець задає настрій робіт за допомогою фарб, зазвичай висловлює глибокі особисті переживання драматичною грою кольорів. М. Білоус працює в жанрі ретро-фактурного плакату. Автор уникає диктату фігуративності, задаючи настрій робіт за допомогою фарб, що зазвичай превалюють над сюжетом, висловлюючи глибокі особисті переживання драматичною грою кольорів.

Клуб дизайнерів і графіків Pictoric з 2015 року випускає в Україні та за її межами проект «Діячі України». Це каталоги плакатів на яких зображенні видатні українці. Гарна спроба осучаснити образи земляків. Доволі популярне явище в сучасній Україні – це введення відомих образів у простір масової поп-культури. На прикладі гри художників з образом Тараса Шевченка. О. Ройдбурд («Якщо в крані немає води»), А. Єрмоленко (Шевченко, зображений в одяг Супермена), І. Семесюк, І. Стронговський, Н. Дубів, О. Гріхов, Ю. Шаповал запроваджували гру з образом Шевченка, із застарілим культом Великого поета. Спроби осучаснити українських класиків у Pictoric виходять на мистецький рівень.

Оригінально, на межі різних медіа працює відомий художник О. Сай. Його роботи відбивають часом легку, навіть тепло зворушливу, а іноді саркастичну іронію щодо уніфікованої урбаністичної одноманітності буденного плину-колеса, офісних буднів, монотонного життя міста. О. Сай працює з новими, сучасними медіа, за допомогою програми Excel. Саме ця техніка є прикметною рисою його творчості. Роботи автора нагадують таблиці, заповнені фрагментами звітів, що ними у повсякденному житті послуговується «офісний планктон», – це один із ключових образів у творчості митця. Митець використовує яскраві кольори, символи з інтернет-простору, іконки, ярлики, смайли. Своєрідний порядок життя сучасного мегаполісу та належна діяльність

менеджерів є звичайним явищем для сучасної людини, проте, на думку О. Сая, теперішній світ сповнений дедалі вагоміших суперечностей, тож потребує естетики та гармонії [2].

Окремим явищем, якому варто було би приділити увагу в цій статті, є твори «Мистецького барбакану» на Майдані незалежності – плакати, художні роботи на патріотичну тематику учасників Революції гідності. У час Революційних подій митці вдавалися до різноманітної стилістики й образності. У одному плакаті поєднувалися різні часові виміри, епохи, культури, національні образи. Митці в різний спосіб апелювали до ідеї свободи, незалежності. Передусім актуальним став осучаснений, переодягнений Тарас Шевченко чи герої його творів.

Митці вдаються до абсурдистської, сюрреалістичної символіки, що дозволяє відбити алогічність ситуації військової агресії. В роботах Олекси Манна плакатна техніка дозволяє апелювати до глядача різною образністю: у його плакатах поєдналися розтрощені тіла, символи цирку, блазенства, металеві гострі предмети, що підкреслюють безжальність та монструозність залізної машини революції, образи смерті, сюрреалістичні персонажі, які натякають на представників українського суспільства (бізнесу, продажної політики тощо).

### ***Висновки***

Аналіз сучасних практик в сфері графічного дизайну України виявив риси стильового синтезу. Це явище спирається на вагоме культурно-історичне підґрунтя, і нині стає знаковим, а саме, визначальною тенденцією, що характеризує мейнстрім стильових рішень молодих митців. Дослідження визначило характерні риси полістилізму українського сучасного дизайну:

- мозаїчність (спосіб поєднання різноаспектних об'єктів і їхніх частин, як от засобом звернення до світлин, графічних елементів і фонових текстур, автори викликають емоції глядача, привертають увагу до ідеї, задуму, теми роботи);
- цитування (використання відомих знаків, символів, образів задля їх нової інтерпретації);
- деконструкція образів (фрагментування, «розбивання об'єктів, образів з метою сконцентрувати, зупинити погляд глядача на потрібному смислі, ідеї, задумі);

- національна специфіка (активне використання української образності, символіки – вишивка, мереживо, символіка національних кольорів, фольклорної автентики, відомих образів української культури, національного мистецтва тощо);
- військова тематика, патріотика (особливий, різновид образності, що апелює до тематики Майдану, Революції гідності, АТО і підкреслює патріотичну ідею визволення України від вторгнення).

Так, спираючись на вищезазначене підкреслимо, що полістилізм набуває ознак мистецького прийому поєднання об'єктів, образів, технік, рішень, прийомів з різних видів мистецтв у одній роботі графічного.

Полістилізм стає ознакою оригінального мислення, унікальним умінням застосовувати широкий спектр творчого, образного інструментарію, інтелектуальності та, авторського таланту. Наявність цього методу художнього проектування виводить український дизайн на гідний рівень та привертає увагу світової спільноти до української культурно-мистецької традиції.

#### Список використаних джерел

1. Боднарчук Т. В. Національний прояв тенденцій постмодернізму в образотворчому мистецтві [Електронний ресурс] / Т. В. Боднарчук // Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kis\\_2013\\_1\\_25](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kis_2013_1_25)
2. Виставка Олексія Сая «Подорож лемінгів» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://artukraine.com.ua/n/vistvka-oleksiya-saya-podorozh-lemingiv/#.XmQV9aj7SUK>
3. Каплієнко-Ілюк Ю. Полістилістика як явище постмодернізму / Ю. Каплієнко-Ілюк // Історія та теорія мистецтва. Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство. – Вип. 41. – С. 11-17.
4. Література на полі медій. Збірка наукових праць відділу теорії літератури та компаративістики Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України

#### References

1. Bodnarchuk, T.V. *Natsionalnyi proiav tendentsii postmodernizmu v obrazotvorchomu mystetstvi* [National manifestation of tendencies of postmodernism in fine arts]. nbuv.gov.ua. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kis\\_2013\\_1\\_25](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kis_2013_1_25) [in Ukrainian].
2. *Vystavka Oleksiia Saia «Podorozh leminhiv»* [Exhibition of Oleksiy Say «Journey of Lemmings»]. artukraine.com.ua. Retrieved from <http://artukraine.com.ua/n/vistvka-oleksiya-saya-podorozh-lemingiv/#.XmQV9aj7SUK> [in Ukrainian].
3. Kapliienko-Pliuk Yu. *Polistylistyka yak yavyshe postmodernizmu* [Polystylistics as a phenomenon of postmodernism] / Yu. Kapliienko-Pliuk // *Istoriia ta teoriia mystetstva*. [History and the theory of art] Visnyk KNUKiM. Serii: Mystetstvoznavstvo. – Vyp. 41. – P. 11-17. [in Ukrainian].
4. *Literatura na poli medii*. (2018). *Zbirka naukovykh prats viddilu teorii literatury ta komparatyvistyky* [Literature in the field of media. Collection of scientific works of the Department of Literary Theory and

- [Електронний ресурс] / Ред. Гундорова Т. І., Сиваченко Г. М. – К. : 2018. – 633 с. // Режим доступу: <http://www.ilnan.gov.ua/media/k2/attachments/literatura-na-poli-media-nalyvajko.pdf>
5. Петрова О. Від андерграунду до полістилізму та мистецтва «гіпертексту». [Електронний ресурс] / О.М. Петрова // Режим доступу: [http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10730/Petrova\\_Vid\\_andraundu\\_do\\_polistylyzmu.pdf](http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10730/Petrova_Vid_andraundu_do_polistylyzmu.pdf)
  6. Удріс-Бородавко Н. Колаж у формуванні національної моделі графічного дизайну України XXI століття [Електронний ресурс] / Н. Удріс-Бородавко // Режим доступу: <http://arts-series-knukim.pp.ua/article/view/141829>
- Comparative Studies] Instytutu literatury im. T.H.Shevchenka NAN Ukrainy / Red. Hundorova T.I., Syvachenko H.M. – Kyiv – 633 p. [www.ilnan.gov.ua](http://www.ilnan.gov.ua). Retrieved from <http://www.ilnan.gov.ua/media/k2/attachments/literatura-na-poli-media-nalyvajko.pdf> [in Ukrainian].
5. Petrova, O. *Vid anderhraundu do polistylyzmu ta mystetstva «hipertekstu»* [From underground to polystylistism and the art of «hypertext»]. [ekmair.ukma.edu.ua](http://ekmair.ukma.edu.ua). Retrieved from [http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10730/Petrova\\_Vid\\_andraundu\\_do\\_polistylyzmu.pdf](http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10730/Petrova_Vid_andraundu_do_polistylyzmu.pdf) [in Ukrainian].
  6. Udris-Borodavko, N. *Kolazh u formuvanni natsionalnoi modeli hrafichnoho dyzainu Ukrainy KhKhI stolittia* [Collage in the formation of the national model of graphic design of Ukraine in the XXI century]. <http://arts-series-knukim.pp.ua>. Retrieved from <http://arts-series-knukim.pp.ua/article/view/141829> [in Ukrainian].

**Osipchuk Mukola**

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4414-8050>

[osipchuk.mv@knutd.com.ua](mailto:osipchuk.mv@knutd.com.ua)

Kyiv National University of  
Technologies and Design

**Prokopivnuk Natalia**

[prokopivnukn@gmail.com](mailto:prokopivnukn@gmail.com)

Kyiv National University of  
Technologies and Design

**Basanec Oleksandra**

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4643-4034>

[basanec.op@knutd.com.ua](mailto:basanec.op@knutd.com.ua)

Kyiv National University of  
Technologies and Design

**Полистилизм в современном украинском графическом дизайне**

**Осипчук Н. В., Басанец А. П., Прокопівнюк Н. М.**

Киевский национальный университет технологий и дизайна

*Цель статьи заключается в анализе существующих тенденций современного графического дизайна, определенных особенностей его художественно-образной системы, демонстрирующей имеющиеся черты полистилизма.*

*Методика исследования базируется на общих принципах научного познания, с использованием сравнительного метода для анализа работ современных украинских дизайнеров; семиотического, для определения знаковых особенностей их стилистики; комплексно-исторического, для выявления основы формирования признаков полистилизма.*

**Результати.** *Выявлены и систематизированы черты визуального полистилизма, характеризующие современный вид графического дизайна в контексте историко-культурного развития Украины.*

**Научная новизна** *проведенного исследования раскрывает стилевые проявления авторских подходов и методов в системе графического дизайна, состоящие в синтетическом сочетании различных проявлений графического искусства. Раскрывается специфика полистилизма, как характерного признака украинского современного графического дизайна.*

**Практическая значимость** *основные положения используются в процессе учебных курсов, практической проектной работе и в методических рекомендациях. Понимание системных стилистических признаков в сфере графического дизайна открывает возможность для создания эффективной реализации творческого замысла.*

**Ключевые слова:** *графический дизайн, полистилизм, течения, стилистические тенденции, тренды, национальное искусство*

### ***Polystylism in modern Ukrainian graphic design***

***Osipchuk N. V., Basanets A. P., Prokopivnyuk N. M.***

*Kiev National University of Technology and Design*

**Purpose** *of the article is to analyze the existing trends of modern graphic design, certain features of its artistic and figurative system, which demonstrates the existing features of polystylistism.*

**Methodology** *is based on the general principles of scientific knowledge, using a comparative method for analyzing the works of modern Ukrainian designers; semiotic, to determine the symbolic features of their style; complex-historical, to identify the basis for the formation of signs of polystylistism.*

**Findings.** *The features of visual polystylism that characterize the modern look of graphic design in the context of historical and cultural development of Ukraine are identified and systematized.*

**Originality** *of the study reveals the stylistic manifestations of the author's approaches and methods in the system of graphic design, which consist in a synthetic combination of different manifestations of graphic art. The specificity of polystylism as a characteristic feature of Ukrainian modern graphic design is revealed.*

**Practical value.** *The main provisions are used in the course of training courses, practical project work and in methodical recommendations. Understanding the systemic stylistic features in the field of graphic design opens the possibility to create an effective implementation of the creative idea.*

**Keywords:** *graphic design, polystyle, trends, stylistic tendencies, trends, national art*